

**МАЗМУНЫ / İÇİNDEKİLER
CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ**

**МАҚАЛА / MAKALE
ARTICLE / СТАТЬЯ**

ҒҰМАР ҚАРАШ ЖӘНЕ XX ҒАСЫР БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘДЕБИ ТІЛІ
GUMAR KARASH AND THE KAZAKH LITERARY LANGUAGE AT THE
BEGINNING OF THE TWENTIETH CENTURY 1-38

**ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ПРОЗАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ ПОСТ-
ПОСТМОДЕРНИЗМ АЯСЫНДА**
NATIONAL INTEGRATION IN MODERN KAZAKH PROSE IN THE
CONTEXT OF POST-POSTMODERNISM.....39-62

ДЕКОЛОНИАЛЬНЫЙ ДИСКУРС В КНИГЕ НАЗИДАНИЙ АБАЯ
DECOLONIAL DISCOURSE IN ABAI'S BOOK OF EDIFICATION.....63-94

**CONTEMPORARY KAZAKH AND KYRGYZ LITERARY NARRATIVES:
THE UTILITARIAN FUNCTION OF ETHNO-FOLKLORIC PLOTS**
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ҚЫРҒЫЗ ӘДЕБИ НАРРАТИВТЕРІ:
ЭТНО-ФОЛЬКЛОРЛЫҚ СЮЖЕТТЕРДІҢ
УТИЛИТАРЛЫҚ ҚЫЗМЕТІ 95-116

**ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ ДҮНИЕТАНЫМЫНДАҒЫ НЕГІЗГІ
СОПЫЛЫҚ ҰҒЫМДАР**
THE FUNDAMENTAL SUFI CONCEPTS IN THE WORLDVIEW OF KHOJA
AKHMET YASSAWI.....117-152

**KANI DEDIĞÜM ERENLER: “ATALAR SÖZİ”NİN DEDE KORKUT’U
ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**
WHERE NOW ARE THE NOBLE HEROES I KEPT PRAISING: REASSESSING
THE IMAGE OF DEDE KORKUT IN “ATALAR SÖZİ”.....153-192

**ERMENİ HARFLİ KIPÇAK TÜRKÇESİNDE DÜZ-DAR ÜNLÜ
NÖBETLEŞMESİ ÜZERİNE**
ON THE ALTERNATION OF HIGH UNROUNDED VOWELS IN ARMENIAN-
SCRIPT KIPCHAK TURKISH.....194-205

БАС РЕДАКТОРДАН

Құрметті түркітанушы ғалымдар, қадірлі оқырмандар!

Сіздердің назарларыңызға Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті жанындағы «Түркология» журналының 126-санын ұсынамыз. Бұл санға түркітану ғылымының өзекті мәселелерін қамтитын, тіл білімі, әдебиеттану, фольклортану, рухани мұра және мәдениеттану бағыттарындағы тың зерттеулер енгізілді. Жинаққа енген мақалалар тарихи тәжірибе мен заманауи ғылыми парадигмаларды ұштастыра отырып, түркі дүниесінің рухани және зияткерлік мұрасын жаңа қырынан пайымдауға мүмкіндік береді.

Санның алғашқы мақаласы – «**Ғұмар Қараш және XX ғасыр басындағы қазақ әдеби тілі**» зерттеуі XX ғасыр басындағы қазақ қоғамдық ойы мен ағартушылық қозғалысының көрнекті өкілі Ғұмар Қараштың шығармашылық мұрасын қазақ әдеби тілінің қалыптасуы мен даму үдерісі тұрғысынан қарастырады. Авторлар қайраткердің тілдік қолданысы мен әдеби-эстетикалық ұстанымдарын талдай отырып, ұлттық әдеби тілдің жаңғыру кезеңіндегі бағыт-бағдарын айқындайды. Мақала қазақ тілінің тарихи даму заңдылықтарын түсінуге және ұлттық тілдік сананың қалыптасу ерекшеліктерін зерделеуге маңызды үлес қосады.

«**Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық интеграция пост-постмодернизм аясында**» атты мақалада заманауи қазақ прозасындағы ұлттық бірегейлік пен қоғамдық тұтастық мәселелері пост-постмодернистік теориялық парадигма негізінде сараланады. Зерттеу қазіргі әдеби үдерістегі ұлттық интеграция феноменінің көркемдік бейнелену ерекшеліктерін талдап, жаһандану жағдайындағы мәдени сәйкестік пен қоғамдық құндылықтардың трансформациясын көрсетуімен ерекшеленеді. Мақала әдебиеттанудағы жаңа әдіснамалық ізденістерді тереңдете түсетін құнды еңбек болып табылады.

Келесі мақала – «**Деколониальный дискурс в книге назиданий Абая**» – Абайдың қара сөздерін деколониалдық теория тұрғысынан қарастырады. Зерттеуде ойшылдың адам, қоғам, білім және руханият туралы тұжырымдары отаршылдық тәжірибе мен мәдени тәуелділік мәселелері аясында талданады. Авторлар Абай мұрасының қазіргі гуманитарлық ғылымдардағы деколониалдық дискурсқа сәйкес келетін қырларын ашып көрсетіп, оның идеяларының бүгінгі қоғамдық-мәдени үдерістер үшін өзектілігін негіздейді.

«Contemporary Kazakh and Kyrgyz Literary Narratives: The Utilitarian Function of Ethno-Folkloric Plots» атты зерттеу қазіргі қазақ және қырғыз әдебиетіндегі этнофольклорлық сюжеттердің қызметін салыстырмалы тұрғыдан қарастырады. Мақалада дәстүрлі мәдени кодтардың, мифологиялық және фольклорлық мотивтердің заманауи көркем мәтіндегі трансформациясы талданып, олардың ұлттық жадыны сақтаудағы рөлі айқындалады. Бұл еңбек түркі халықтарының ортақ рухани мұрасын зерттеуде және салыстырмалы әдебиеттану бағытындағы ізденістерді дамытуда маңызды ғылыми мәнге ие.

«Қожа Ахмет Ясауи дүниетанымындағы негізгі сопылық ұғымдар» мақаласы түркі-мұсылман өркениетінің көрнекті өкілі Қожа Ахмет Ясауидің рухани мұрасын оның негізгі сопылық категориялары арқылы зерделейді. Зерттеуде хикмет дәстүрінің өзегін құрайтын мағрифат, хақиқат, рухани кемелдену, нәпсі тәрбиесі секілді ұғымдардың мәні мен мазмұны жүйелі түрде талданған. Мақала Ясауи ілімінің дүниетанымдық негіздерін терең түсінуге мүмкіндік беріп, түркі сопылық ойының ерекшеліктерін айқындай түседі.

Санға енген **«Kanı Dedigüm Erenler: “Atalar Sözi”nin Dede Korkut’u Üzerine Bir Değerlendirme»** атты мақалада түркі халықтарының ортақ мәдени мұрасының маңызды тұлғасы Деде Қорқыт бейнесі «Аталар сөзі» мәтіні негізінде қайта пайымдалады. Автор тарихи-мәдени жадтың көркем мәтіндердегі көрінісін талдай отырып, Деде Қорқыт тұлғасының ұжымдық санадағы орны мен қызметін жаңа ғылыми тұрғыдан бағалайды. Зерттеу дәстүр мен мәдени сабақтастық мәселелерін түсіндіруге бағытталған маңызды ғылыми еңбек болып табылады.

Санның соңғы мақаласы – **«Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesinde Düz-Dar Ünlü Nöbetleşmesi Üzerine»** – тарихи түркі тілдерінің фонетикалық жүйесін зерттеуге арналған. Ермені жазулы қыпшақ ескерткіштеріндегі дауысты дыбыстардың алмасу құбылыстарын талдау арқылы автор түркі тілдерінің тарихи даму ерекшеліктерін, олардың өзара байланысы мен эволюциялық заңдылықтарын анықтайды. Мақала тарихи тіл білімі мен түркітану саласындағы маңызды ғылыми мәселелерді нақты тілдік деректер негізінде қарастыруымен құнды.

Журналдың осы санында жарияланған мақалалар түркі дүниесінің тілдік, әдеби, мәдени және рухани мұрасын әртүрлі ғылыми қырынан зерделей отырып, заманауи гуманитарлық зерттеулердің өзекті бағыттарын қамтиды. Тарихи мұра мен қазіргі ғылыми ізденістердің сабақтастығын көрсететін бұл еңбектердің түркология ғылымының дамуына және халықаралық ғылыми қауымдастықтағы зерттеулердің тереңдеуіне өз үлесін қосатынына сенім білдіреміз.

Осы санның жарық көруіне үлес қосқан авторларға, рецензенттерге және редакциялық алқа мүшелеріне шынайы алғысымызды білдіреміз. Журналымыз алдағы уақытта да түркология ғылымының өзекті мәселелерін қамтып, ғылыми пікір алмасудың беделді алаңы болып қала береді деп сенеміз.

Құрметпен,

Бас редактор

Док., доц. Халил ЧЕТИН

BAŞ EDİTÖRDEN

Değerli Türkoloji Araştırmacıları, Kıymetli Okuyucularımız,

Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkoloji Dergisi'nin 126. sayısını sizlerle buluşturmaktan memnuniyet duyuyoruz. Bu sayımızda Türkoloji araştırmalarının farklı alanlarını kapsayan, tarihî ve çağdaş meseleleri disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alan yedi değerli çalışma yer almaktadır. Dil, edebiyat, düşünce tarihi, tasavvuf ve folklor araştırmalarını bir araya getiren bu çalışmalar, Türk dünyasının kültürel ve entelektüel mirasını yeni perspektiflerle değerlendirmektedir.

Sayımızın ilk makalesi olan **“Ғұмар Қараш және XX ғасыр басындағы қазақ әдеби тілі”**, XX. yüzyıl başı Kazak aydınlanmasının önemli temsilcilerinden Ғұмар Қараш'ın dil anlayışını ve eserlerinin Kazak edebî dilinin oluşum sürecindeki yerini incelemektedir. Kazak toplumunun modernleşme döneminde dilin üstlendiği kültürel ve toplumsal işlevleri ortaya koyan çalışma, bir yandan dönemin dil politikalarına ışık tutarken diğer yandan millî kimlik inşasında edebî dilin rolünü değerlendirmektedir. Tarihî dil araştırmaları açısından önemli veriler sunan makale, Kazak yazı dilinin gelişim çizgisini anlamak bakımından dikkate değer bir katkı niteliğindedir.

“Қазіргі қазақ прозасындағы ұлттық интеграция пост-постмодернизм аясында” başlıklı çalışma, çağdaş Kazak nesrini post-postmodernizm kuramı çerçevesinde ele alarak ulusal entegrasyon kavramını edebî metinler üzerinden tartışmaktadır. Küreselleşme, kimlik, aidiyet ve toplumsal bütünleşme gibi günümüzün temel meselelerini Kazak edebiyatındaki anlatı stratejileri üzerinden inceleyen araştırma, çağdaş edebiyatın toplumsal dönüşümleri yansıtma ve yönlendirme gücüne dikkat çekmektedir. Bu yönüyle makale, yalnızca edebiyat incelemelerine değil, kültürel çalışmalar ve sosyal bilimlerin alanındaki tartışmalara da katkı sunmaktadır.

Sayımızda yer alan **“Деколониальный дискурс в книге назиданий Абая”** adlı çalışma, Kazak düşünce tarihinin en önemli isimlerinden Abay'ın “Kara Sözler”ini dekolonyal teori bağlamında yeniden değerlendirmektedir. Eserde yer alan ahlaki, toplumsal ve kültürel eleştirileri sömürgecilik sonrası düşünce perspektifiyle ele alan makale, Abay'ın fikir dünyasının günümüz entelektüel tartışmalarıyla nasıl ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Böylece klasik bir metin, çağdaş kuramsal yaklaşımlar aracılığıyla yeniden okunmakta ve yeni anlam katmanları kazanmaktadır.

“Contemporary Kazakh and Kyrgyz Literary Narratives: The Utilitarian Function of Ethno-Folkloric Plots” başlıklı makale, çağdaş Kazak ve Kırgız edebiyatlarında etno-folklorik anlatıların üstlendiği işlevleri karşılaştırmalı olarak incelemektedir. Ortak kültürel hafızanın, sözlü gelenek unsurlarının ve folklorik motiflerin modern anlatılardaki dönüşümünü ele alan çalışma, Türk dünyası edebiyatları arasındaki kültürel sürekliliği ortaya koymaktadır. Geleneksel anlatı kalıplarının çağdaş edebî üretimde nasıl yeniden yorumlandığını göstermesi bakımından araştırma, karşılaştırmalı edebiyat ve folklor çalışmaları açısından önemli sonuçlar içermektedir.

“Қожа Ахмет Ясауи дүниетанымындағы негізгі сопылық ұғымдар” adlı makale, Türk-İslam düşünce tarihinin en etkili şahsiyetlerinden biri olan Hoca Ahmet Yesevi'nin tasavvuf anlayışını temel kavramlar ekseninde incelemektedir. Hikmet geleneğinin şekillenmesinde belirleyici rol oynayan irfan, marifet, aşk, nefis terbiyesi ve insan-ı kâmil gibi kavramların sistematik biçimde ele alınması, Yesevi öğretisinin düşünsel temellerini daha iyi anlamamıza imkân vermektedir. Çalışma, yalnızca tasavvuf araştırmaları için değil, Türk kültür tarihinin manevi kaynaklarını inceleyen araştırmacılar için de önemli bir başvuru niteliğindedir.

Bu sayıda yer alan **“Kanı Dedigüm Erenler: ‘Atalar Sözi’nin Dede Korkut’u Üzerine Bir Değerlendirme”** başlıklı makale, Türk kültürünün en önemli anlatı kahramanlarından biri olan Dede Korkut’u farklı bir metinsel gelenek üzerinden yeniden değerlendirmektedir. “Atalar Sözi” metninde şekillenen Dede Korkut imgesini inceleyen çalışma, kültürel hafızanın farklı dönemlerde ve farklı metinlerde nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Böylece Dede Korkut’un yalnızca tarihî bir figür değil, Türk dünyasının ortak kültürel bilincini temsil eden dinamik bir sembol olduğu vurgulanmaktadır.

Sayımızın son makalesi olan **“Ermeni Harfli Kıpçak Türkçesinde Düz-Dar Ünlü Nöbetleşmesi Üzerine”**, tarihî Türk lehçeleri araştırmalarına önemli katkılar sunmaktadır. Ermeni harfli Kıpçak Türkçesi metinlerinden hareketle ses değişimleri ve ünlü nöbetleşmeleri üzerinde duran çalışma, Türk dil tarihinin karanlıkta kalmış bazı yönlerini aydınlatmaktadır. Dil verilerine dayalı ayrıntılı incelemeler, tarihî lehçeler arasındaki ilişkilerin ve fonetik gelişim süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına imkân sağlamaktadır.

Türkoloji Dergisi’nin 126. sayısında yer alan bu çalışmalar, Türk dünyasının dil, edebiyat, kültür ve düşünce mirasını farklı yönleriyle ele almakta; gelenek ile modernite arasında kurulan çok katmanlı ilişkileri görünür kılmaktadır. Tarihî metinlerden çağdaş anlatılara, dil araştırmalarından kültürel kuramlara uzanan geniş bir yelpazeyi kapsayan bu sayımızın, Türkoloji alanındaki bilimsel tartışmalara yeni açılımlar kazandıracağına inanıyoruz.

Bu sayının hazırlanmasına katkı sađlayan deđerli yazarlarımıza, hakemlerimize ve yayın kurulu üyelerimize teşekkür eder; dergimizin Türkoloji arařtırmalarına katkı sunmaya devam etmesini temenni ederiz.

Saygılarımızla,

Baş Editör
Doç. Dr. Halil ÇETİN

MAQAIA / ARTICLE
MAKALE / CTATBA